

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

УДК 336.2:339.5
JEL F13, H20, K34
DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.D2026.2.9>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІСКАЛЬНО-МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Запорожець Олена Федорівна

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний економічний університет
ORCID ID: 0000-0003-2340-3948
zapolena.fed@gmail.com

У статті досліджено сучасні аспекти фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах трансформації економічного середовища, зростання зовнішніх ризиків, ускладнення логістичних зв'язків та посилення вимог до адаптивності державної політики. Доведено, що ефективно поєднання фіскальних і митних інструментів безпосередньо впливає на умови здійснення експортно-імпортних операцій, рівень бюджетних надходжень, стабільність функціонування суб'єктів господарювання, стан зовнішньоторговельної безпеки та здатність національної економіки реагувати на сучасні виклики. Метою дослідження є обґрунтування сутності фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виявлення ключових проблем його функціонування в сучасних умовах та визначення пріоритетних напрямів удосконалення. Методичну основу становлять методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, порівняння, системного підходу та логічного моделювання, що дало змогу комплексно розкрити зміст, функції та значення фіскально-митного регулювання в системі державного впливу на зовнішньоекономічні процеси. Доведено, що фіскально-митне регулювання доцільно розглядати як інтегровану систему, яка поєднує митно-тарифні, податкові, контрольні, організаційні та цифрові інструменти впливу на зовнішньоекономічну діяльність. Обґрунтовано, що в сучасних умовах його роль виходить за межі традиційного справляння митних платежів і охоплює завдання забезпечення економічної безпеки, підтримки зовнішньоторговельної стійкості, захисту національного ринку, збереження бюджетної збалансованості та створення передбачуваних умов для функціонування бізнесу. Визначено, що найбільш істотними проблемами у цій сфері є нестабільність нормативного середовища, фрагментарність управлінських рішень, складність досягнення балансу між фіскальними інтересами держави та потребами суб'єктів ЗЕД, незавершеність цифрової трансформації митних процедур, недостатня результативність постмитного контролю, вплив воєнних і логістичних обмежень на ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Практична цінність – у можливості використання сформульованих положень під час удосконалення державної політики у сфері фіскально-митного регулювання, розвитку ризик-орієнтованого контролю, підвищення результативності адміністрування митних платежів та формування більш адаптивної моделі взаємодії держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: фіскально-митне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, митна система, митні платежі, державне регулювання, цифровізація митних процедур, економічна безпека, зовнішня торгівля.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасних умовах розвитку світової економіки, посилення глобалізаційних процесів, трансформації міжнародних ринків, геополітичної нестабільності та зростання конкуренції між державами особливого значення набуває ефективного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Одним із ключових інструментів державного впливу на сферу зовнішньоекономічних відносин є фіскально-митне регулювання, яке поєднує механізми податкового, тарифного, митного та адміністративного впливу на експортно-імпортні операції, рух товарів, капіталу та фінансових ресурсів.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що саме фіскально-митна політика визначає умови функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності,

впливає на наповнення державного бюджету, рівень економічної безпеки країни, конкурентоспроможність національного виробника, інвестиційну привабливість економіки та інтеграцію держави у світовий економічний простір. Водночас сучасна система фіскально-митного регулювання нерідко характеризується суперечливістю нормативно-правової бази, складністю процедур адміністрування, високим рівнем регуляторного навантаження, недостатньою цифровізацією митних процесів і наявністю ризиків тінізації зовнішньоекономічних операцій. Особливої ваги зазначена проблема набуває в умовах необхідності адаптації національної економіки до нових викликів, пов'язаних із воєнними загрозами, логістичними ускладненнями, зміною міжнародних торговельних правил, посиленням вимог до прозорості мит-

Стаття поширюється на умовах © Запорожець О. Ф., 2026
вільного доступу (CC BY 4.0)

них процедур та гармонізації фіскально-митної системи з міжнародними стандартами. За таких обставин постає потреба у науковому осмисленні сучасних аспектів фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виявленні існуючих проблем та обґрунтуванні напрямів підвищення ефективності відповідного регуляторного механізму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У сучасній українській науковій думці проблематика фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності розглядається як багатокомпонентна система державного впливу на зовнішню торгівлю, бюджетні надходження, митну безпеку та адаптацію національної економіки до воєнних і інтеграційних викликів. Так, Д. А. Міщенко та Л. О. Міщенко [1] механізм державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності трактують як сукупність методів, інструментів, важелів і суб'єктів управлінського впливу. В. В. Сідляр і В. А. Валігура [2] зосереджують увагу на митних платежах як на критично важливому фіскальному інструменті держави. М. Е. Матвеев, В. В. Лебедченко та Г. Г. Гайдай [3] аналізують трансформацію державного регулювання ЗЕД в умовах війни. Н. Ю. Шевченко, А. А. Карпович і О. М. Мокровольський [4] конкретизують ці положення на прикладі аграрного сектору. К. В. Захожай, Н. В. Рудик і Н. М. Сивульська [5] провели порівняння довоєнного та воєнного періодів функціонування митної системи. А. С. Завербний, Л. В. Залізна та М. Я. Трач [6] зміщують акцент на інформаційне забезпечення митного постаудиту. А. Дзюбинський, О. Пахолюк, О. Дзюбинська, О. Шегинський і В. Шегинський [7] розглядають митну політику в умовах воєнного стану як засіб стимулювання експортної діяльності, захисту внутрішнього ринку та підтримання конкурентоспроможності українських товарів. Н. В. Рудик, А. А. Славкова та К. В. Захожай [8] аналізують вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність в умовах кризових потрясінь. О. Є. Бавико [9] обґрунтовує, що митна справа є повноцінним елементом системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. А. В. Майстер і А. О. Тапунова [10] акцентують на необхідності вдосконалення адміністрування митних платежів, скорочення необґрунтованих пільг, посилення контролю митної вартості, автоматизації процедур і розвитку міжнародної співпраці. Т. Яковець і Ю. Ковальчук [11], Н. І. Власюк та Ю. І. Момрик [12], Ю. А. Іщук і А. М. Михайленко [13], Ю. А. Іщук та А. В. Шемчук [14] досліджують сучасні нововведення митно-тарифного регулювання в умовах війни, особливості реалізації державної митної політики, стратегічну роль митно-тарифної політики та переваги й обмеження електронної системи митного оформлення. Водночас у наявних дослідженнях переважає фрагментарний підхід, за якого фіскальні, митні, інформаційні та зовнішньоторговельні компоненти часто аналізуються окремо. Недостатньо розкритим залишається комплексне бачення фіскально-митного регулювання як цілісної системи впливу на зовнішньоекономічну діяльність в умовах воєнної економіки та євроінтеграційної трансформації.

Формування цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та сучасних аспектів фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виявлення актуальних проблем його функціонування та визначення пріоритетних напрямів удосконалення в сучасних економічних умовах.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Метод теоретичного узагальнення застосовано для уточнення сутності фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та систематизації наукових підходів до його трактування. За допомогою аналізу і синтезу визначено структурні елементи фіскально-митного механізму та виявлено взаємозв'язки між його складовими. Порівняльний метод використано для зіставлення сучасних підходів до митного та фіскального регулювання в умовах економічної нестабільності. Системний підхід аналізує фіскально-митне регулювання як цілісну багаторівневу систему державного впливу на зовнішньоекономічні процеси. Логічний метод застосовано для формування висновків і обґрунтування напрямів удосконалення відповідного регуляторного механізму.

Результати дослідження. Фіскально-митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності доцільно розглядати як інтегровану систему державного впливу на зовнішньоторговельні операції, що поєднує податкові, митно-тарифні, контрольні, дозвільні та інформаційно-аналітичні інструменти. Його зміст не обмежується справлянням обов'язкових платежів при переміщенні товарів через митний кордон. У ширшому економічному розумінні воно охоплює формування умов доступу суб'єктів господарювання до міжнародних ринків, регулювання витрат експортно-імпорتنних операцій, захист національного виробника, наповнення державного бюджету та підтримання належного рівня економічної безпеки. Саме тому сучасна модель фіскально-митного регулювання повинна оцінюватися не лише за обсягом митних надходжень, а й за її здатністю забезпечувати баланс між фіскальними інтересами держави та розвитком зовнішньоекономічної активності бізнесу.

Важливо підкреслити, що у структурі фіскально-митного регулювання провідне місце посідають митні платежі, оскільки саме вони є безпосередньою ланкою між зовнішньоекономічною операцією, митним оформленням і бюджетним результатом. До цієї групи належать мито, податок на додану вартість при ввезенні товарів, акцизний податок у випадках, передбачених законодавством, а також інші платежі, пов'язані з митними процедурами. Проте фіскальна ефективність цих інструментів залежить не лише від ставок оподаткування чи тарифного навантаження. Не менш важливими є якість адміністрування, правильність визначення митної вартості, ефективність системи управління ризиками, швидкість проходження процедур та рівень цифровізації митного контролю. У цьому контексті сучасне фіскально-митне регулювання дедалі більше переходить від переважно карально-контрольної моделі до сервісно-аналітичної, у межах якої держава прагне не просто стягнути платежі, а й забезпечити прозорість, передбачуваність і відтво-

рюваність правил для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Суттєвий вплив на трансформацію фіскально-митного регулювання в Україні справили воєнні умови, які загострили низку системних суперечностей. З одного боку, держава потребує стабільних доходів бюджету, посилення контролю за переміщенням товарів та протидії зловживанням у сфері імпорту й експорту. З іншого боку, суб'єкти господарювання потребують спрощення процедур, зниження транзакційних витрат, прискорення логістики та зменшення адміністративного навантаження. У період воєнної економіки ця суперечність набула особливої гостроти, оскільки руйнування логістичних ланцюгів, зміна географії експорту, обмеження транспортної інфраструктури та підвищені безпекові ризики значно ускладнили провадження зовнішньоекономічної діяльності. Саме тому сучасне фіскально-митне регулювання має розвиватися як адаптивна система, що здатна оперативно реагувати на кризові зміни, не втрачаючи при цьому ані контрольної, ані стимулювальної функції [3; 7].

Окремим сучасним аспектом є цифровізація митного адміністрування. Вона вже не може сприйматися як допоміжний елемент технічної модернізації, оскільки фактично перетворюється на ключову умову підвищення ефективності фіскально-митної системи. Цифрові рішення зменшують вплив людського фактору, скорочують часові витрати на оформлення, розширюють можливості аналітики ризиків, підсилюють постмитний контроль і забезпечують кращу простежуваність операцій. Для України цей напрям набуває особливого значення і в контексті європейської інтеграції. Як слушно зазначають А. С. Завербний, Л. В. Залізна та М. Я. Трач, інформаційне забезпечення митного постаудиту є одним із визначальних чинників якісного оновлення митного адміністрування в умовах євроінтеграції [6]. Близької позиції дотримуються і Ю. А. Іщук та А. В. Шемчук, які наголошують, що розвиток електронної системи митного оформлення має супроводжуватися усуненням її технічних та організаційних обмежень [14].

Ще одним важливим виміром сучасного фіскально-митного регулювання є його вплив на конкурентоспроможність національної економіки. Надмірно жорсткі або нестабільні правила адміністрування можуть стримувати зовнішньоекономічну активність, збільшувати собівартість імпортованих ресурсів, ускладнювати експортні процедури та погіршувати інвестиційний клімат. Натомість раціонально побудована система митного та податкового супроводу зовнішньоекономічної діяльності здатна стимулювати легальну зовнішню торгівлю, підвищувати податкову дисципліну, зменшувати масштаби тіньових схем і зміцнювати довіру до державних інституцій. У цьому сенсі фіскально-митне регулювання слід розглядати не лише як технічний сегмент публічного адміністрування, а як активний компонент державної економічної політики, що впливає на інвестиційні процеси, структуру зовнішньої торгівлі та загальні параметри економічної стійкості [8; 13].

Попри суттєву роль фіскально-митного регулювання у забезпеченні бюджетної стабільності, контролю зов-

нішньоторговельних потоків і захисту національного ринку, сучасна практика його реалізації в Україні супроводжується низкою системних проблем. Першою з них є нестабільність і фрагментарність регуляторного середовища, що ускладнює довгострокове планування зовнішньоекономічних операцій та формує додаткові інституційні бар'єри для бізнесу [11; 12]. Другою проблемою є складність досягнення балансу між фіскальною функцією митної системи та завданням сприяння зовнішньоекономічній активності. Третьою проблемою залишається недостатня технологічна та організаційна зрілість цифровізації митної системи, оскільки поряд із перевагами електронного декларування зберігаються проблеми сумісності окремих компонентів системи, кіберзахисту та інформаційної інфраструктури [14]. Четвертою проблемою є недостатня результативність постмитного контролю, ризик-орієнтованого нагляду та інформаційного обміну, що ускладнює протидію заниженню митної вартості, помилковому декларуванню товарів і схемам мінімізації митних платежів [6]. П'ятою проблемою є збереження суттєвої залежності зовнішньоекономічної діяльності від воєнних, логістичних та інфраструктурних обмежень. Шостою проблемою виступає недостатня концептуальна узгодженість між фіскальними пріоритетами, митною політикою та стратегічними цілями економічного розвитку держави [12; 13].

Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що вдосконалення фіскально-митного регулювання повинно спиратися на формування стабільного нормативного середовища, поглиблення цифрової сумісності митних процедур, розвиток постмитного аудиту, удосконалення адміністрування митних платежів, розвиток ризик-орієнтованого контролю та посилення стратегічної узгодженості між митною, податковою й зовнішньоекономічною політикою держави. Усе зазначене доцільно систематизувати в узагальненій схемі пріоритетних напрямів удосконалення фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (рис. 1).

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що фіскально-митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності є складною багаторівневою системою державного впливу, яка поєднує податкові, митно-тарифні, контрольні, організаційні та інформаційні інструменти. Його сучасна роль значно ширша, ніж традиційне забезпечення митного оформлення та справляння обов'язкових платежів, оскільки воно безпосередньо впливає на інтенсивність зовнішньоторговельних процесів, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, бюджетну стійкість держави та загальний рівень економічної безпеки.

Аналіз останніх публікацій українських вчених засвідчив, що впродовж останніх років науковий інтерес зосереджувався переважно на кількох взаємопов'язаних напрямах: дослідженні механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оцінюванні ролі митних платежів у формуванні доходів бюджету, вивченні трансформації митної політики в умовах воєнного стану, а також осмисленні цифровізації митного адміністрування. Водночас наявні праці здебільшого розкривають

Рис. 1. Пріоритетні напрями удосконалення фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: сформовано автором

окремі сегменти проблеми, тоді як комплексне бачення фіскально-митного регулювання як єдиної системи взаємодії фіскальних, митних, інституційних і цифрових компонентів ще потребує подальшого наукового розвитку.

У ході дослідження обґрунтовано, що сучасний стан фіскально-митного регулювання в Україні формується під впливом воєнних ризиків, потреби у стабільному бюджетному наповненні, обмежень логістичної інфраструктури, необхідності гармонізації із європейськими митними правилами та запиту на прискорену цифрову трансформацію митної системи. За таких умов фіскально-митне регулювання має трансформуватися у збалансований механізм, що поєднує контроль, сервісну підтримку бізнесу, аналітичне управління ризиками та стратегічне сприяння зовнішньоекономічній активності.

Визначено, що до основних проблем сучасного фіскально-митного регулювання належать нестабільність нормативного середовища, фрагментарність управлінських рішень, складність досягнення балансу між фіскальними інтересами держави та потребами бізнесу, незавершеність цифровізації митного адміністрування, а також недостатня ефективність постмитного контролю. Це свідчить про те, що модернізація митної системи потребує не лише технічного, а й глибокого інституційного оновлення.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що перспективи вдосконалення фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні пов'язані з формуванням більш передбачуваної нормативної бази, поглибленням цифрової інтеграції митних процедур, розвитком постмитного аудиту, гармонізацією національного законодавства з правом ЄС та підвищенням стратегічної узгодженості між митною, податковою й зовнішньоекономічною політикою держави. Таким чином, ефективне фіскально-митне регулювання повинно розглядатися не як ізольований адміністративний інструмент, а як один із ключових механізмів забезпечення економічної стійкості, бюджетної збалансованості та поступового відновлення України в сучасних умовах.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням методичних підходів до оцінювання ефективності фіскально-митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, аналізом результативності цифрових інструментів митного адміністрування, дослідженням впливу гармонізації митного законодавства України з правом ЄС на умови ведення бізнесу, а також з формуванням моделей адаптивного фіскально-митного регулювання в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Список використаної літератури:

1. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Теоретичні основи механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.6>
2. Сідляр В. В., Валігура В. А. Проблеми адміністрування митних платежів через призму фіскальних загроз. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.100>
3. Матвеев М. Е., Лебедченко В. В., Гайдай Г. Г. Регулювання ЗЕД в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 232-245. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-232-245](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-232-245)
4. Шевченко Н. Ю., Карпович А. А., Мокровольський О. М. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі України в умовах воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2023. № 12. С. 191-198. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-191-198>
5. Захожай К. В., Рудик Н. В., Сивульська Н. М. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди. *Проблеми економіки*. 2024. № 1. С. 112-120. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-112-120>
6. Завербний А. С., Залізна Л. В., Трач М. Я. Детермінанти інформаційного забезпечення митного постаудиту в Україні за умов євроінтеграції. *Бізнес Інформ*. 2024. № 9. С. 44-51. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-44-51>
7. Dziubynskyi A., Pakholiuk O., Dziubynska O., Shehynskyi O., Shehynskyi V. Customs policy as a tool to stimulate exports under martial law. *Economic Forum*. 2025. Vol. 15. No. 1. P. 83-92. DOI: <https://doi.org/10.62763/ef/1.2025.83>

8. Рудик Н. В., Славкова А. А., Захожай К. В. Вплив митного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність в умовах кризових потрясінь. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 208-219. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>
9. Бавико О. Є. Митна справа як елемент системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка: реалії часу*. 2025. № 6(82). С. 15-24. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.06.2025.2>
10. Майстер А. В., Таптунова А. О. Митні платежі як складова формування дохідної частини Державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2025. № 6. С. 342-348. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-342-348>
11. Яковець Т., Ковальчук Ю. Зовнішньоекономічна діяльність в контексті митно-тарифного регулювання: аналіз стану й нововведень під час війни. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 1(15). С. 85-96. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1\(15\)-85-96](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1(15)-85-96)
12. Власюк Н. І., Момрик Ю. І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні за сучасних умов. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2024. № 77. С. 83-89. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-77-12>
13. Іщук Ю. А., Михайленко А. М. Митно-тарифна політика як ключовий компонент зовнішньоекономічної стратегії держави. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-12-17>
14. Іщук Ю. А., Шемчук А. В. Упровадження електронної системи митного оформлення в Україні: переваги та недоліки. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 18-25. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-18-25>

References:

1. Mishchenko, D. A., & Mishchenko, L. O. (2021). Teoretychni osnovy mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v Ukraini [Theoretical foundations of the mechanism of state regulation of foreign economic activity in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok [Public Administration: Improvement and Development]*, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.2.6>
2. Sidliar, V. V., & Valihura, V. A. (2021). Problemy administruvannya mytynykh platezhiv cherez pryzmu fiskalnykh zahroz [Problems of customs payments administration through the prism of fiscal threats]. *Efektivna ekonomika [Efficient Economy]*, no. 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.100>
3. Matveiev, M. E., Lebedchenko, V. V., & Haidai, H. H. (2022). Rehuliuвання ZED v umovakh viiny [Regulation of foreign economic activity under war conditions]. *Naukovi perspektyvy [Scientific Perspectives]*, no. 5(23), pp. 232-245. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-232-245](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-232-245)
4. Shevchenko, N. Yu., Karpovych, A. A., & Mokrovolskyi, O. M. (2023). Rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v ahromomu sektori Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Regulation of foreign economic activity in the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 12, pp. 191-198. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-191-198>
5. Zakhozhai, K. V., Rudyk, N. V., & Syvulska, N. M. (2024). Mytne rehuliuвання v Ukraini u dovoiennyi ta voiennyi periody [Customs regulation in Ukraine in the pre-war and wartime periods]. *Problemy ekonomiky [Problems of Economy]*, no. 1, pp. 112-120. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-112-120>
6. Zaverbnyi, A. S., Zalizna, L. V., & Trach, M. Ya. (2024). Determinanty informatsiynoho zabezpechennia mytnoho postaudytu v Ukraini za umov yevrointehratsii [Determinants of information support of customs post-audit in Ukraine under conditions of European integration]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 9, pp. 44-51. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-44-51>
7. Dziubynskyi, A., Pakholiuk, O., Dziubynska, O., Shehynskyi, O., & Shehynskyi, V. (2025). Customs policy as a tool to stimulate exports under martial law. *Economic Forum*, vol. 15, no. 1, pp. 83-92. DOI: <https://doi.org/10.62763/ef/1.2025.83>
8. Rudyk, N. V., Slavkova, A. A., & Zakhozhai, K. V. (2025). Vplyv mytnoho rehuliuвання na zovnishnoekonomichnu diialnist v umovakh kryzovykh potriasin [The impact of customs regulation on foreign economic activity under crisis shocks]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 1, pp. 208-219. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-208-219>
9. Bavyko, O. Ye. (2025). Mytna sprava yak element systemy derzhavnogo rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Customs affairs as an element of the system of state regulation of foreign economic activity]. *Ekonomika: realii chasu [Economics: Time Realities]*, no. 6(82), pp. 15-24. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.06.2025.2>
10. Maister, A. V., & Taptunova, A. O. (2025). Mytni platezhi yak skladova formuvannya dokhidnoi chastyny Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Customs payments as a component of the formation of the revenue part of the State Budget of Ukraine under martial law]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 6, pp. 342-348. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-342-348>
11. Yakovets, T., & Kovalchuk, Yu. (2023). Zovnishnoekonomichna diialnist v konteksti mytno-taryfnogo rehuliuвання: analiz stanu y novovveden pid chas viiny [Foreign economic activity in the context of customs and tariff regulation: analysis of the state and innovations during the war]. *Nauka i tekhnika sohodni [Science and Technology Today]*, no. 1(15), pp. 85-96. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1\(15\)-85-96](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-1(15)-85-96)
12. Vlasiuk, N. I., & Momryk, Yu. I. (2024). Osoblyvosti realizatsii derzhavnoi mytnoi polityky v Ukraini za suchasnykh umov [Peculiarities of implementing state customs policy in Ukraine under modern conditions]. *Visnyk Lvivskoho torhov-elno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky [Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences]*, no. 77, pp. 83-89. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-77-12>
13. Ishchuk, Yu. A., & Mykhailenko, A. M. (2023). Mytno-taryfna polityka yak kliuchovy komponent zovnishnoekonomichnoi stratehii derzhavy [Customs and tariff policy as a key component of the state's foreign economic strategy]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 11, pp. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-12-17>

14. Ishchuk, Yu. A., & Shemchuk, A. V. (2024). Uprovadzhennia elektronnoi systemy mytnoho oformlennia v Ukraini: perevahy ta nedoliky [Implementation of the electronic customs clearance system in Ukraine: advantages and disadvantages]. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 11, pp. 18-25. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-18-25>

Olena Zaporozhets, PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Economic University
MODERN ASPECTS OF FISCAL AND CUSTOMS REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

The article examines the modern aspects of fiscal and customs regulation of foreign economic activity under conditions of economic transformation, growing external risks, complicated logistics, and increasing requirements for the adaptability of public policy. The relevance of the topic is determined by the fact that an effective combination of fiscal and customs instruments directly affects the conditions of export and import operations, the volume of budget revenues, the stability of business entities, the state of foreign trade security, and the ability of the national economy to respond to current challenges. The purpose of the study is to substantiate the essence of fiscal and customs regulation of foreign economic activity, identify the key problems of its functioning in modern conditions, and determine priority directions for its improvement. The methodological basis of the research includes the methods of theoretical generalisation, analysis and synthesis, comparison, systemic approach, and logical modelling, which made it possible to comprehensively reveal the content, functions, and significance of fiscal and customs regulation within the system of state influence on foreign economic processes. The study proves that fiscal and customs regulation should be interpreted as an integrated system that combines customs-tariff, tax, control, organisational, and digital instruments of influence on foreign economic activity. It is substantiated that in current conditions its role goes beyond the traditional collection of customs payments and includes ensuring economic security, supporting foreign trade resilience, protecting the domestic market, maintaining budget balance, and creating predictable conditions for business activity. The article identifies the most significant problems in this field, namely the instability of the regulatory environment, fragmentation of management decisions, the difficulty of achieving a balance between the fiscal interests of the state and the needs of foreign economic entities, the incompleteness of the digital transformation of customs procedures, the insufficient effectiveness of post-clearance control, and the impact of wartime and logistics constraints on the efficiency of foreign economic activity. The practical value of the article lies in the possibility of applying the proposed provisions to improve state policy in the field of fiscal and customs regulation, develop risk-oriented control, increase the effectiveness of customs payments administration, and build a more adaptive model of interaction between the state and participants in foreign economic activity.

Key words: *fiscal and customs regulation; foreign economic activity; customs system; customs payments; state regulation; digitalisation of customs procedures; economic security; foreign trade.*

Дата надходження статті: 17.04.2026

Дата прийняття статті: 08.05.2026

Дата публікації статті: 29.05.2026